

af, at den eneste Arvpart, de kunne give dem, er den bedst mulige Opdragelse og Undervisning til en vis Aalder af 14—15 Aar — og jeg paaftaar, at der gives mange Lufinde af Saadanne omkring i Landet — er det strengt ved Almue-skolevæsenets Ordning at skulle være bortviste fra at faae deres Børn bedre underviste. Jeg kan ikke skjønne rettere, end at, skal der være Alvor hos de forskjellige Faktorer af Lovgivningsmagten med at faae Almueundervisningen løst op af sin nuværende Stilling faaledes, at det kan kendes — den er naturligvis fyldigere og bedre, end den var for en Menneftaalder siden, men ingenlunde i Forhold til, hvad den skulde være, naar vi erindre, at vi i denne Menneftaalder have eller burde have levet som et frit Folk i en fri Stat — ville vi først rigtig tage fat paa den store Opgave og sætte os, Lovgivningsmagten, et Gftermale, saa at man kan skjønne, at vi agte Oplysningens Bærd, saa maa vi gaa til en Ordning, der med den rimeligste Frihed til alle Sider dog er faaledes, at enhver Fader eller Moder, der kan og vil, kan faae sit Barn gjennem dets Barndom daglig i Skole; men til det Maal er der et meget langt Spring fra dette Forslag. Hvorvidt man ved forskjellige Bestemmelser kan naae dette, hvorvidt man skal gaa, vil naturligvis være afhængigt af, jeg vil indrømme, ogsaa pekuniære Hensyn, skjøndt jeg ikke tror, at dette vil kunne komme til at afstrække, naar ellers Sagen anlægges paa rigtig Maade. Men jeg mener, at fastholdes i første Affnit den Frihed, jeg i min forrige Udtalelse nævnedes med Hensyn til Fristolevæsenet, og fastholdes dernæst den liberale Fortolkning af § 85, saa ville vi komme til at anlægge et Skolevæsen, der virkelig efterhaanden vil løfte Almueundervisningen i Danmark til et Standpunkt, der faar Betydning for det hele Land. — Høistolefagen er bleven bragt paa Bane, og den meget ærede Minister knyttede nogle Bemærkninger til, hvad jeg udtalte om denne Sag. Jeg udtalte det egentlig mindre direkte til den ærede Minister end til det ærede Medlem for Svendborg Amts 5te Valgkreds, hvem jeg, som sagt, anser for nærmeste Talsmand for denne Sag her i Thinget; men den ærede Minister var saa venlig at benytte mine Ytringer til nærmere Udvikling af sin Tanke. Der er her en Forskjel mellem den ærede Minister og det ærede Medlem for Kjøbenhavns 5te Valgkreds (Wille). Den ærede Minister vil have Skolen i Kjøbenhavn, det ærede Medlem derimod vil absolut have den udenfor Kjøbenhavn; han sagde ikke i Sorø, ikke bestemt i Sorø, og det er muligvis, fordi han ikke vil af med den Anstalt, der allerede nu er der nebe, det vilde han, saavidt jeg erindrer, heller ikke i 1867, og jeg skjønner heller ikke rettere, end at den ærede Minister ogsaa mente, at der kunde ikke blive nogen Høistolef dernebe, uden at denne Anstalt fjernes. Der var imidlertid ogsaa

en anden Forskjel mellem de to ærede Herrer's Udtalelser. Det ærede Medlem for Kjøbenhavns 5te Valgkreds sagde: Endelig ikke en grundtvigianft Høistole; den ærede Minister derimod udtalte ikke Noget derom og hvad han sagde om frie Foredrag, om Sands for Videnskab og Kunst, om absolut ikke nogen Prøve og deslige falder jo Alt sammen med de Forbringer til Høistolen, der ere stillede andet Steds. Jeg vil dog sige, at, naar jeg taler om denne Sag, er det tilvisse ikke paa nogens Andens Begne; det er kun nogle enkelte Ytringer, jeg ønsker at lade falde om dette Spørgsmaal. Men uagtet der nu i den ærede Ministers Udtalelse om Høistolen ikke var Noget, man ikke kunde underfrive, er jeg dog ikke ganste sikker paa, hvis nu f. Ex den ærede Minister kaldte disse — ivrige Høistolevenner til sig i en Slags Komite — og der forhandlede Sagen med dem, at de da bleve enige, og fremdeles kunde det ganske vist være, at, selv om de bleve enige om Reglerne, var dermed ikke sagt, at Enighed endelig var bragt tilveie; thi hele denne Sag vil jo bero paa overordentlig paa Udførelsen og navnlig paa, hvem der kommer til at staa i Spidsen derfor. Jeg har, som sagt, her villet gjøre den Bemærkning, at den ærede Minister ikke bestemt har pointeret det, som det ærede Medlem for Kjøbenhavns 5te Valgkreds pointerede. Jeg har overværet nogle af Forhandlingerne om denne Sag i Sommer, og jeg vil ærlig talt sige, at noget saa overordentlig Tiltalende var der ikke for mig deri. Ser man hen til denne nye Statsstole, man her skulde have, til denne Lovprisning af Statskontrollen og deslige, tror jeg, at det under de nuværende Forhold her i Landet vilde være en Indbildning, om Høistolevennerne mente, at det egentlig skulde føre til den Skole, de have tænkt sig som Slutstene for Høistolens Virksomhed. — Den ærede Minister sagde, at i Sorø møbte man en blomstrende Undervisningsanstalt, og at det vilde møbde bestemt Modstand at faae den væk. Han sagde ikke „uovervindelig Modstand“ og heller ikke just „stærk Modstand“ fra hans Side; men jeg kan meget godt forstaa, at Modstanden kan samle sig og blive meget stærk (Ministeren er for Kirke- og Undervisningsvæsenet; Jeg mente begge Dele). — Ja, jeg nævnedes det ogsaa kun, for at den ærede Minister kunde nærmere forklare sig; thi jeg veed, at man skal lægge nogle Mærke til, hvad den ærede Minister siger eller ikke siger, da han jo har meget Herredømme over Ordet. — Men selv om denne Modstand kunde overvindes, have vi tilbage den store Rigdom af Midler dernebe, det er sandt, og det er da et Spørgsmaal, naar vi under den nuværende Situation i vort Land og efter den Udvikling, denne Sag har taget, komme til at staa overfor dette Spørgsmaal, om vi da fra vor Side vilde finde det rigtigst at binde disse Midler for at oprette en ny